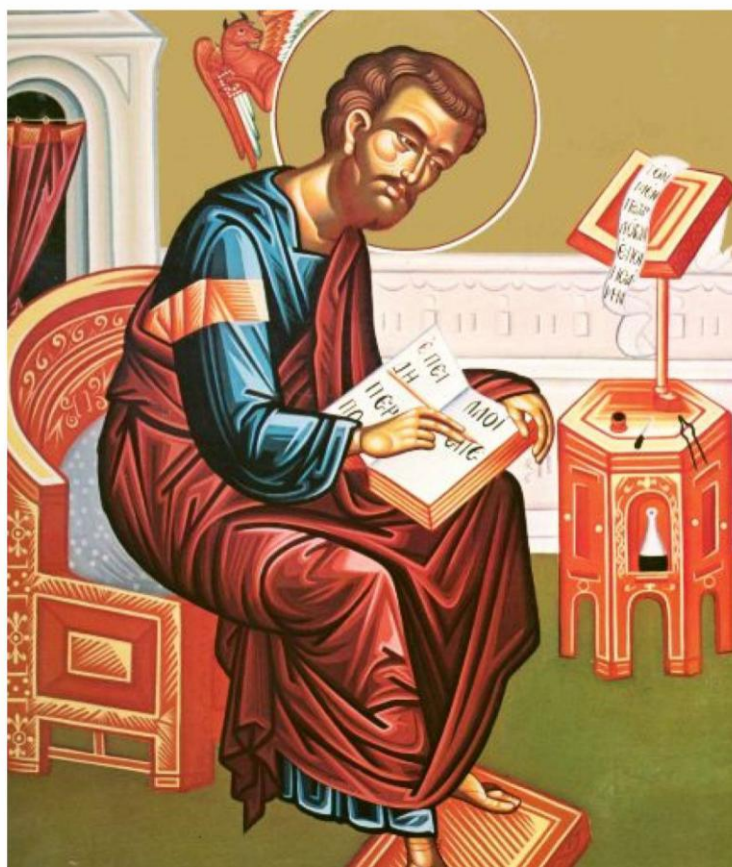

Vol. II

Stelian Tofană
(coordonator)

Sfântul Luca

Apostol, istoric și evanghelist

Presa Universitară Clujeană

Sfântul LUCA
– Apostol, istoric și evanghelist –

•

Stelian TOFANĂ
(*coordonator*)

Olimpiu N. BENEĂ | Ovidiu M. NEACȘU
(*colaboratori*)

Volum tipărit cu binecuvântarea

ÎNALTPREASFINȚIEI SALE, ANDREI ANDREICUȚ,

*Arhiepiscopul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului,
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului*

Sfântul LUCA

– Apostol, istoric și evanghelist –

Vol. II

Stelian TOFANĂ

(coordonator)

Olimpiu N. BENEĂ | Ovidiu M. NEACȘU

(colaboratori)

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2023

Referenți științifici:

Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia

Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru

ISBN general 978-606-37-1737-6

ISBN vol. II 978-606-37-1758-1

© 2023 Autorii volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Cuprins

Lista abrevierilor	9
Prefață (<i>Teofil Tia</i>)	11
Cuvânt înainte	15

Stelian Tofană

Χαῖρε și Κεχαριτωμένη (Lc. 1,28).

<i>Sintagme angelice în definirea Mariei</i>	19
1. Preliminarii	19
2. Χαῖρε și Κεχαριτωμένη (Lc. 1,28). Sintagme angelice ?.....	22
<i>a. Χαῖρε - Bucură-te!</i>	22
<i>b. Κεχαριτωμένη - Plină de har ?</i>	25
<i>c. Domnul este cu tine !</i>	27
<i>d. Binecuvântată ești tu între femei - εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν !</i> (Lc. 1,28 d).....	28
3. Concluzii.....	31

Ioan Mihoc

Minunile proprii Evangheliei după Luca.

<i>Semnificații și implicații teologice</i>	33
1. Preliminarii	34
2. Pescuirea minunată și chemarea primilor ucenici (Lc 5,1-11)	39
3. Învierea fiului văduvei din Nain (Lc 7,11-17)	41
4. Vindecarea femeii gârbove (Lc 13,10-17)	44
5. Bolnavul de hidropizie (14,1-6)	48
6. Curățirea celor zece leproși (17,11-19)	50
7. Concluzii.....	54

Mihai Ciurea*Taina Bisericii sau despre Cincizecimile succesive*

<i>relatate de Sfinții Evangheliști Luca și Ioan</i>	<i>57</i>
1. Preliminarii	57
2. Cincizecimea ioaneică – succinte referințe.....	59
3. Sfântul Duh în opera lucanică.....	62
4. Cincizecimi lucanice succesive și ecourile lor ioaneice	64
5. În loc de concluzii.....	66

Ovidiu M. Neacșu*„Οπαμα” – O paralelă între vedeniile pauline relatate*

<i>în FAp 9,12; 16,9; 18,9-10; 22,17 și cea din 2 Cor 12,2-10.....</i>	<i>69</i>
1. Preliminarii	69
2. FAp. 9,12 – Vedenia din Damasc	70
<i>a. „Οπαμα” în vocabularul Noului Testament.....</i>	<i>71</i>
<i>b. Vedenia ca preambul al vederii duhovnicești</i>	<i>72</i>
3. FAp 16,9-10 – Chemarea în Macedonia	74
<i>a. Aspectul misionar al vedeniei</i>	<i>74</i>
<i>b. Vedenia ca martor al prezenței lui Dumnezeu în Biserica Primară</i>	<i>74</i>
4. FAp 18,9-10 – Promisiunea lui Dumnezeu	76
5. 2 Cor. 12,2-10 – Vedenii și descoperiri	76
<i>a. Particularități ale relatării pauline</i>	<i>77</i>
<i>b. Vedenia maturității Apostolului Pavel.....</i>	<i>77</i>
6. Vedeniile pauline. Cui prodest?.....	78
7. Vedeniile pauline din perspectiva tradiției niptice	79
8. Concluzii.....	81

Rednic Georgel*Pocăința în scrierile lucanice. Pilda fiului risipitor.....*

1. Preliminarii	83
2. Pocăința în scrierile nou testamentare	86
3. Pilda Fiului Risipitor – o înțelegere cuprinzătoare a pocăinței (Lc 15,11-32)	88
<i>a. Pocăința fiului risipitor – pocăința inițială.....</i>	<i>89</i>
<i>b. Pocăința fiului celui mare – pocăința ca mod de viață</i>	<i>91</i>
<i>c. Pocăința și iertarea din cadrul Mărturisirii</i>	<i>93</i>
<i>d. Pocăința se actualizează îndată, imediat, astăzi</i>	<i>95</i>
4. Concluzii	97

Gligan (Lukas) Mihaela*Profeții despre distrugerea Ierusalimului în lumina Evangheliei*

<i>după Luca (13:34-35; 19:41-44; 21:5-6.20-24; 23:28-31)</i>	99
1. Preliminarii	99
2. Distrugerea Ierusalimului – aspect istoric.....	101
3. Distrugerea Ierusalimului – aspect eshatologic	104
4. Concluzii	107

Alexandra Nicoleta (Ștefan) Anderes*Ispită și biruință (Luca 22-24). Dezvăluirea ispitirilor demonice*

<i>din relatarea lukanică a Pătimirilor lui Hristos</i>	109
1. Introducere	110
2. Caracteristici în narațiunea lukanică a Pătimirilor	111
3. Ultimele ispitiri înainte de jertfă	113
4. Ispita planează asupra ucenicilor	114
5. „Împărăția” lui Satana.....	116
6. Rugăciunea, ca armă împotriva ispitei.....	117
7. Ironie diabolică	118
8. Concluzii	121

Flaviu-Gabriel Fleșer*Chipul lui Dumnezeu reflectat în trei parabole (Luca 15)*

1. Introducere	123
2. Parabola „oii rătăcite”	126
3. Parabola „drahmei pierdute”	128
4. Parabola „fiului risipitor”	129
5. Concluzie	134

Alexandru Marian Dumitrescu,*Întâlnirea dintre Sfântul Pavel și Luca.**O perspectivă exegetică și teologică*

1. Preliminarii	135
2. Scurtă istorie a Evanghelistului Luca și a operei sale.....	137
3. Luca și întâlnirea lui cu Sfântul Pavel	141
4. Călătoria la Filipi și întemeierea primei Biserici pe continentul european.....	144
5. Luca, doctorul cel iubit (Col. 4,14).....	150
6. Concluzii	153

Marian-Cristian Porțan*Puterea Duhului – element major în debutul activității Mântuitorului.*

<i>O perspectivă lucanică.....</i>	155
1. Preliminarii	155
2. Mărturii lucanice cu privire la „ <i>umplerea cu Duhul</i> ” a lui Hristos... ..	157
3. Urmările acumulării de putere divină	163
4. Concluzii	165

Gabriel Nicolae Bleahu*Manuscrisele Nag Hammadi.*

<i>O provocare pentru cercetătorii Noului Testament</i>	167
1. Preliminarii	167
2. Descoperirea manuscriselor și disputa creată în rândul specialiștilor.....	168
3. Nag Hammadi – un ecou al textelor canonice?	172
<i>a. Apocrifa Sfântului Toma din Nag Hammadi</i>	172
<i>b. Trimorphic Protennoia</i>	174
<i>c. Apocalipsa lui Adam și Evanghelia apocrifă a lui Filip.....</i>	175
<i>d. Evanghelia Apocrifă a Mariei</i>	177
<i>e. Evanghelia Apocrifă a Adevărului.....</i>	177
4. Concluzii	178

George Cosmin Piț*Femeia și bărbatul în imaginarul cultural lucanic.*

<i>Patru portrete: Marta, Maria, Gamaliel și Simon Fariseul.....</i>	179
1. Introducere: Femeia în context iudaic.....	180
2. Femeile în Evanghelia după Luca.....	180
<i>a. Maria și Marta</i>	181
<i>b. Gamaliel și Simion.....</i>	185
<i>c. Întâlnire la banchet: Iisus și Simon Fariseul.....</i>	191

Bibliografie.....	195
-------------------	-----

Lista abrevierilor

ADB	D. L. FREEDMAN (ed.), <i>The Anchor Dictionary of the Bible</i>
ANF	<i>The Ante-Nicene Fathers of the Christian Church</i> , 9 vol.
AJ	Antiquitates Judaicae
BDAG	BAUER, W., F. W. DANKER, W. F. ARNDT, and F. W. GINGRICH, <i>Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature</i> , ed. a 3-a, University of Chicago Press, Chicago, 2000
BECNT	Baker Exegetical Commentary on the New Testament
BGNT	The Byzantine Greek New Testament
BJ	<i>Bellum Judaicum</i>
BNTC	Black's New Testament Commentary
CBQ	<i>Catholic Biblical Quarterly</i>
CCEL	Christian Classics Ethereal Library
CCSS	Catholic Commentary on Sacred Scripture
CSEL	Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum
DJG	<i>Dictionary of Jesus and the Gospels</i>
DPL	<i>Dictionary of Paul and his Letters</i>
EGGNT	Exegetical Guide to the Greek New Testament
EIBMBOR	Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
EaDB	<i>Easton's Dictionary of the Bible</i>
EBC	<i>The Expositor's Bible Commentary</i>
EDB	<i>Eerdmans Dictionary of the Bible</i>
EDNT	<i>Exegetical Dictionary of the New Testament</i>
FC	<i>The Fathers of the Church</i> , 109 volume
GOTR	<i>Greek Orthodox Theological Review</i>
ICC	International Critical Commentary

JOCABS	<i>The Journal of the Orthodox Center for the Advancement of Biblical Studies</i>
LBD	<i>The Lexham Bible Dictionary</i>
LDGNT	<i>The Lexham Discourse Greek New Testament: Glossary</i>
LXX	<i>Septuaginta</i>
NA28	Nestle-Aland 28, <i>Novum Testamentum Graece</i> (ed. a 28-a), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, octombrie 2012
NICNT	New International Commentary on the New Testament
NIDNTT	<i>New International Dictionary of New Testament Theology</i>
NIGTC	New International Greek Testament Commentary
NPNF	<i>The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church</i>
OCM	<i>Novum Testamentum Graece</i> , ediția Tischendorf: Octava Critica Maior
OSB	The Orthodox Study Bible
ÖTKNT	Ökumenischer Taschenbuch-Kommentar zum Neuen Testament
PG	Patrologia cursus completus Series Graeca
PL	Patrologia cursus completus Series Latina, J.P. Migne, Paris, Granier
PSB	Părinți și Scriitori Bisericești
RNT	Regensburger Neues Testament
SBL	<i>Society of Biblical Literature</i>
SNTS	<i>Society for New Testament Studies</i>
SNTSMS	Society for New Testament Monograph Series
SP	Sacra Pagina
TBD	<i>Tyndale Bible Dictionary</i>
TGNT	<i>The Greek New Testament</i>
TCGNT	<i>A Textual Commentary on the Greek New Testament</i>
TDNT	<i>Theological Dictionary of the New Testament</i>
THNT	Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament
TNTC	Tyndale New Testament Commentary
TOB	Traduction Œcuménique de la Bible
UBS4	<i>The Greek New Testament</i> , 4 th Revised Edition with Dictionary, 2001
WBC	Word Biblical Commentary

Prefață

Un adevărat „tratat teologic” de analiză a personalității poliedrice a marelui Apostol, Istoric și Evanghelist Luca

Prezentul volum intitulat sugestiv „Sfântul Luca. Apostol, Istoric și Evanghelist” (volumul al II-lea), având drept autor pe P. C. Pr. Prof. univ. dr. Stelian Tofană (în calitate și de coordonator) și pe Arhid. Conf. Univ. Dr. Olimpiu N. Benea și Dr. Ovidiu M. Neacșu (Cadru didactic asociat, în calitate de colaboratori) ne demonstrează cât de mult o *cercetare teologică avansată nu poate să ocolească versantul biblic al studiului academic*; toate disciplinele teologice au o vertebrare biblică, așa că filigranul biblic al oricărei analize teologice serioase trebuie să fie facil reperabil; drept urmare, în urmă cu puțin timp, a apărut un prim volum biblic de cercetare neotestamentară românească, sub titlul: „Sf. Evanghelist Luca – Apostol, Istoric și Evanghelist”, o foarte inteligentă articulare a acestei conștiințe teologice ortodoxe autentice, volum apărut sub egida Proiectului de Cercetare Biblică Noutestamentară „Sf. Luca” de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

Acest prim volum a avut șansa de a realiza o performanță deosebită, având ecou național și internațional, dobândind repede vizibilitate interconfesională și impact public masiv; el aduna și coagula eforturile doctoranzilor în studii biblice noutestamentare, doctoranzi coordonați de o personalitate consacrată și afirmată deplin în universul biblic internațional, P. C. Pr. Prof. univ. dr. Stelian Tofană, secondat de tineri care deja au obținut doctoratul în Teologie Biblică, la catedra de „Noul Testament”.

Problematica este de mare interes astăzi, când *personalitatea poliedrică a marelui istoric, apostol, evanghelist și misionar Luca stârnește curiozitatea experților, a oamenilor de cultură și a credincioșilor de rând*. Analiza

plurivectorială (oglundită fidel de cuprinsul cercetării) ne uimește, chiar și la prima vedere: după ce magistrul ne propune să descoperim împreună sintagmele Cerului din definirea Mariei (Χαῖρε și Κεχαριτωμένη – Lc. 1,28), colaboratorii, ucenicii, doctoranzii continuă să ne introducă în același fascinant univers biblic neotestamentar; problematicele continuă să fie incitante, pline de savoare, eliminând permanent râncedul, banalul sau previzibilul. Coordonatorul a selectat riguros studiile introduse în volum, pentru a garanta volumului prospețime, creativitate, originalitate. Toate gravitează cu fidelitate în jurul subiectului prestigios proclamat de titlu.

Volumul al doilea a fost o adevărată „voluptate” așteptat de către cititori, întrucât aceștia s-au deprins cu o lectură incitantă, cursivă, densă, presărată constant cu repere axiologice relevante din primul volum. Salba de doctoranzi și cercetători bibliști care își aduc contribuția la încheierea celui de al doilea volum cuprinde exponenți ai unui *curent de cercetare caracterizat prin rigoare, seriozitate și mult simț critic*. Ochiul avizat se convinge repede de acest adevăr, iar contextul cercetării, spațiul de analiză teologică avansată creat, favorizat și garantat de Școala Doctorală de Teologie Biblică Nou-testamentară coordonată de Pr. Prof. dr. Stelian Tofană de la Cluj-Napoca *creditează și mai mult demersul investigativ realizat*.

Constatăm valoarea deosebită a echipei de lucru a distinsului Părinte Prof. univ. Dr. Stelian Tofană, doctoranzi entuziaști, pasionați de studiul biblic, pătrunși de frisonul cercetării autentice, cercetare fundamentată bibliografic corespunzător și orientată axiologic, atentă la poziționările internaționale cele mai recente în domeniul studiat. Ne bucură foarte mult inițiativele de cercetare care au un mare impact cultural, reușind să *fertilizeze pozitiv conștiințele și să modeleze în direcția creștină inconștientul colectiv*. Culoarul biblic al cercetării teologice propus de prezentul volum are această vocație profundă.

Metodologia folosită este una exersată profesionist de-a lungul deceniilor de activitate didactică de către ilustrul coordonator; ea a scos la iveală o *fertilitate cognitivă fără precedent, cu mare impact asupra demersului formativ-educativ*. Coordonatorul lucrării a știut implica, angaja, atrage în demersul editorial și de cercetare pe titularii catedrelor de „Studii Biblice” de la alte facultăți de teologie ortodoxă din România, și a știut antrena în studiu doctoranzi în Noul Testament de la Cluj-Napoca, creând emulație, entuziasm, „frison” colectiv de cercetare și analiză științifică.

Meritul selecției bibliografice revine în primul rând coordonatorului și colaboratorului său, care au triat, dirijat și coordonat întreaga echipă de cercetători participanți, pentru a repera și consulta sursele bibliografice cele mai consistente, de ultimă oră, de maxim impact, bine alese și urmând cu fidelitate **linia gândirii relevante și expresive la nivel mondial în domeniul de expertiză nou-testamentară.**

Considerăm că volumul al doilea se va constitui într-o altă mare reușită editorială, căci subiectul ales, autoritatea și faima autorului precum și conținutul bine focalizat îl vor face foarte căutat pe piața cititorilor și a căutătorilor de conținut relevant și dens.

Cititorii care se vor demonstra a fi sensibili la discursul biblic, cei pasionați de orice demers formativ cu fibră biblică, se vor asemana întru totul fericirilor la care face trimitere Sfânta Evanghelie când spune că ei „au primit cuvântul cu inimă curată și bună”, și au adus rod „unul o sută, altul șasezeci, altul treizeci” (Mt 13,23). Ei vor avea parte de un deliciu aparte lecturând prezentul volum și vor putea încuraja și pe alții să aibă parte de aceleași bucurii îmbogățitoare și înduhovnicitoare.

Felicităm autorul, lăudăm colaboratorul și fericim pe cititorii care au șansa consultării muncii de cercetare cuprinsă în prezentul volum! Vom încheia cu sugestiva formulă latină: „*Beatus, qui prodest, quibus potest*”, adică „*Fericit este cel care se face util prin ajutorul oferit*”.

Arhim. Prof. univ. dr. Teofil TIA
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Cuvânt înainte

Carta de față intitulată, „*Sfântul Luca. Istoric, Apostol și Evanghelist*”, adună în paginile ei lucrările Simpozionului biblic care a avut loc în data de 12 Decembrie 2022, în orașul Mediaș, jud. Sibiu, fiind găzduit de Primăria municipiului, având binecuvântarea IPS Sale Mitropolit Laurențiu Streza.

Simpozionul a constituit continuarea Proiectului biblic de cercetare nou-testamentară românească, sub titlul „*Sf. Evanghelist Luca – Apostol, Istoric și Evanghelist*”, pe care l-am inițiat în anul 2021 la Mănăstirea Dobric, Jud. Bistrița-Năsăud, în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, și sub patronajul Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, având binecuvântarea IPS Sale, Mitropolit Andrei Andreicuț.

Așa cum spuneam și în Prefața volumului I, Proiectul, gândit pentru o mai lungă perioadă de timp, are un întreit scop:

1. De a promova și încuraja cercetarea tinerilor doctoranzi de la specialitatea Studiul Noului Testament a Școlii doctorale „Simion Todoran”, din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. Proiectul este menit, așadar, să le ofere tinerilor cercetători doctoranzi posibilitatea etalării rezultatelor unui studiu continuu în elaborarea tezei de doctorat, și, în final, a publicării acesteia într-un volum.

2. De a implica Facultatea noastră de Teologie și în proiecte extra-curriculare și de colaborare cu alte instituții din sfera ecleziastică sau din cea laică a societății noastre.

3. De vizualizare mai evidentă și a unei activități misionare pe care doctoranzii la Secția Biblică, Specialitatea Studiul Noului Testament, a Școlii Doctorale mai sus amintită, o desfășoară având ca model și sursă de inspirație pe Sfântul Luca, adevărat apostol și misionar creștin care l-a secondat, în toată slujirea sa, pe marele și inegalabilul misionar al tuturor timpurilor, Sfântul Apostol Pavel.

Proiectul este inspirat din activități similare ale unor mari bibliști care își desfășoară munca de cercetare științifică în însemnate Universități din Europa sau America.

Sperăm ca și noi, prin proiectul nostru, să ne aliniem unor astfel de standarde de cercetare noutestamentară în spațiul biblic românesc.

Lucrările Simpozionului de la Mediaș, din anul 2022, au avut un cadru de desfășurare mult mai amplu, comparativ cu cel anterior, fiind prezenți cu referate peste 22 de doctoranzi. Și pentru că este vorba despre un proiect de cercetare, începând cu această ediție am invitat și profesori bibliști de la alte Universități din țară, precum: Sibiu, Timișoara, Craiova, Iași, cu scopul prezentării rezultatelor cercetării lor conectate la subiecte biblice care au o legătură cu tema proiectului nostru de cercetare.

În acest mod, doctoranzii prezenți, precum și cei ce vor accesa lucrările publicate, au avut și vor avea posibilitatea să se familiarizeze cu metoda de lucru a profesorilor, cu perspectiva lor biblică de anvergură internațională, putându-se, astfel, inspira din exemplul lor de abordare a unei teme biblice.

Nu în ultimul rând, publicul larg cititor, cu interes pentru studiul biblic, poate găsi delectarea unei lecturi care-i oferă o lume de informație teologică și de cultură generală după care poate aspira orice suflet deschis celor spirituale.

Lucrările prezentului volum pot fi împărțite pe trei categorii tematice majore:

1. **Exegeza textului lucanic.** În acest sens amintim, spre exemplificare: Stelian Tofană, Χαῖρε și Κεχαρίτωμένη (Lc. 1,28). *Sintagme angelice în definirea Mariei*; Gligan (Lukas) Mihaela, *Profeții despre distrugerea Ierusalimului în lumina Evangheliei după Luca (13:34-35; 19:41-44; 21:5-6.20-24; 23:28-31)*
2. **Probleme de teologie lucanică,** precum: Ioan Mihoc, *Minunile proprii Evangheliei după Luca. Semnificații și implicații teologice*; Rednic Georgel, *Pocăința în scrierile lucanice. Pilda fiului risipitor sau Marian-Cristian Porțan, Puterea Duhului – element major în debutul activității Mântuitorului. O perspectivă lucanică*; Flaviu-Gabriel Fleșer, *Chipul lui Dumnezeu reflectat în trei parabole (Luca 15)*.
3. **Conexiuni teologice lucanice cu alți autori ai Noului Testament,** ca spre exemplu: Ovidiu M. Neacșu, *Orama – vedeniile Apostolului Pavel. O paralelă între FAp. 9,12; 16,9 și 2 Cor. 12,1-10*;

Alexandru Marian Dumitrescu, *Întâlnirea dintre Sfântul Pavel și Luca. O perspectivă exegetică și teologică*; Gabriel Nicolae Bleahu, *Manuscrisele Nag Hammadi. O provocare pentru cercetătorii Noului Testament etc.*

Așadar, dorim lectură odihnitoare și ziditoare tuturor celor ce caută în textul sfânt un detaliu de suflet, iar celor aplecați spre activitate științifică, un reper pentru o muncă academică!

Mulțumiri alese și celor doi colaboratori pentru munca depusă în finalizarea volumului și succes le doresc în activitatea de cercetare biblică.

Cluj-Napoca, Februarie 2023,
La Sărbătoarea „Întâmpinarea Domnului”

Pr. Prof. univ. dr. Stelian TOFANĂ

„Inițiativele de cercetare biblică au un mare impact cultural, reușind să fertilizeze pozitiv conștiințele și să modeleze în direcția creștină înconștientul colectiv. Culoarul biblic al cercetării teologice propus de prezentul volum, «Sfântul Luca. Apostol, istoric și evanghelist», are această vocație profundă. Așadar, avem în față un adevărat «tratată teologic» de analiză a personalității poliedrice a marelui istoric, apostol și evanghelist Luca.”

Arhim. Prof. univ. dr. Teofil TIA

Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

„Cartea de față se prezintă ca al doilea volum al Proiectului de cercetare biblică intitulat «Sfântul Luca. Apostol, istoric și evanghelist», inițiat în Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca. Proiectul analizează personalitatea Sfântului Luca, adevărat apostol și misionar creștin care l-a secondat, în toată slujirea sa, pe marele și inegalabilul misionar al tuturor timpurilor, Sfântul Apostol Pavel. În acest sens, volumul se dorește a fi o sursă de inspirație pentru slujirea și misiunea creștină a timpului prezent și viitor.”

Pr. Prof. univ. dr. Stelian Tofană

Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

ISBN: 978-606-37-1737-6
ISBN: 978-606-37-1758-1